

5. Бурдін В.М. Деякі аспекти кримінальної відповідальності за злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК України. *Новітні кримінально-правові дослідження*. 2016: зб. наук. пр. / відп. ред. О.В. Козаченко. Миколаїв, 2016. С. 13–17.

УДК 343.611(043.2)

Лисько Т.Д., к.ю.н.,
Рєпіна Є.Ю., Устименко О.О., здобувачі вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВО НА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ: ЧАСОВІ МЕЖІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Право на життя є одним із основних і невід’ємних прав людини, адже за відсутності цього права неможливо реалізовувати інші права людини. Право на життя – загально визнане і природне право людини, суть якого полягає в тому, що жодна людина не може бути свавільно позбавлена життя. У ст. 3 Конституції України вказано, що людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Відповідно до ст. 27 Конституції України кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини [1].

Життя прийнято визначати як спосіб або період існування когонебудь, тому, беззаперечно, визначення початку та кінця такого періоду має досить важливе кримінально-правове значення. Основною проблемою регулювання відносин, що пов’язані з правом на життя, на нашу думку, є невизначеність підходів щодо виникнення та припинення життя людини у біологічному вимірі. Тож, перш за все, вважаємо за доцільне, дослідити трактування моменту виникнення життя з точки зору медицини.

Медицина визнає, що життя людини проявляється в двох періодах: внутрішньоутробному та позаутробному. Внутрішньоутробний період характеризується тим, що життя нового людського організму виникає внаслідок запліднення, тобто з моменту зачаття і до повного виокремлення плоду з черева матері. Цей період характеризується відносною автономністю існування плоду в організмі матері. В свою чергу, внутрішньоутробний або пренатальний період підрозділяється на два: ембріональний та фетальний (плідний). Впродовж першого відбувається формування органів і частин тіла, його тривалість вісім тижнів. У фетальний період головним чином збільшуються розміри і завершується утворення органів. Позаутробний період можна окреслити існуванням дитини незалежно від організму матері, тобто має місце

живонародженість. Отже, медицина вказує, що життя виникає ще до народження людини [2, с. 69]. Сьогодні юристи все гучніше заявляють про необхідність перегляду законодавчих критеріїв визначення початку життя людини.

На законодавчому рівні момент початку життя окреслено в п. 1.2 Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я № 179 від 29 березня 2006 р., у якій вказано, що «живонародженість – це вигнання або вилучення з організму матері плода, який після вигнання/вилучення (незалежно від тривалості вагітності, від того, чи перерізана пуповина і чи відшарувалась плацента) дихає або має будь-які інші ознаки життя, такі як серцебиття, пульсація пуповини, певні рухи скелетних м'язів» [3]. Проте, вважаємо, дане визначення недосконалим, адже в ньому немає чіткого пояснення, що потрібно вважати початком життя людини.

Щодо визначення початкового моменту життя в теорії кримінального права, то це питання є одним із найбільш дискусійних. Перш за все, існує точка зору щодо моменту початку життя – задовго до фізіологічних пологів. Так, наприклад, О.М. Попов висловив точку зору, що життя людини починається з моменту зачаття. На сьогодні також багато вчених визначають початок людського життя з певного етапу фізіологічних пологів. При цьому одна група науковців вважає, що життя людини починається з того моменту, коли дитина здатна до самостійного існування, а також повністю відокремлена від тіла матері та зробила перший подих. Інші вчені підтримують точку зору, що момент початку життя людини пов'язаний з таким етапом фізіологічних пологів, коли лише частина дитини з'явилася з утроби матері [2, с. 69-70].

В теорії кримінального права України домінуючою є позиція про визнання початковим моментом життя людини початок фізіологічних пологів. Найбільш аргументованою, в цьому аспекті, є позиція М.Й. Коржанського, який відмічає, що це – початок фізіологічних пологів, коли закінчився розвиток плоду і він дозрів для самостійного життя поза тілом матері, з'являється нове життя, яке вже повинно охоронятися кримінальним законом [2, с. 70].

Повертаючись до розгляду часових меж права на життя, необхідним є визначення моменту завершення життя людини. У більшості країн світу моментом закінчення життя є смерть мозку. Особливий інтерес під час дослідження права на життя викликає питання належності людині права на смерть. Так, деякі вчені переконані, що право на смерть особи полягає в можливості самостійного вирішення питання щодо своєї смерті, тобто можливості людини свідомо і добровільно в обраний нею момент часу піти з життя обраним нею та доступним їй способом [4, с. 35]. На нашу думку, смерть потрібно розглядати як логічне завершення права на життя,

однак надане людині право на смерть суперечить сутності життя як найвищої цінності, яка покладена під охорону всього суспільства та держави.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що право на життя є невідчужуваним і невід'ємним, саме тому можна вважати його основоположним, а також таким, що потребує докладного регулювання. Вважаємо за необхідне визначити чіткі часові межі на законодавчому рівні. Кримінально-правова охорона життя людини розпочинається від моменту початку життя людини. Початком життя людини є момент початку фізіологічних пологів. Моментом закінчення життя є смерть мозку – повна і незворотна втрата головним мозком людини всіх його функцій.

Література

1. Конституція України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Фітьковський С.М. Початковий момент життя людини як показник, що впливає на кваліфікацію злочинного діяння. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 24. Том 4. С. 68-71.

3. Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я від 29 бер. 2006 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06#Text> (дата звернення: 11.01.2021).

4. Кожан В.В. Окремі аспекти реалізації права на життя. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2015. № 6. С. 33-37.

УДК 343.346.552(043.2)

Лихова С.Я., д.ю.н., професор,
Барановський Я.І., здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ У СТАНІ СП'ЯНІННЯ (КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОГО СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ)

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій правопорушень» Кримінальний кодекс України було доповнено нормою, яка міститься у ст. 286-1 «Керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів що знижують увагу та швидкість реакції». Це рішення набуло чинності з 1 липня 2020 р. Одночасно Кримінальний кодекс був реформований, категорія «злочин» змінилася на категорію